

Lavinolyckan i Hemsedal

Text: Roger Pydokka, fd ordförande i Säkerhetskommittén

Bild: Norges Geotekniske Institutt

Den 3 januari i år inträffade en dödsolycka när tre svenska klättrare var på väg till en alpin klättertutur på Skogshorn i Hemsedal. Klättrarna rörde sig upp på rasslutningarna upp mot väggen och tvärade ett snöfält när lavinen släppte. Klättraren som gick sist i gruppen drogs med och begravdes. Han hittades efter två timmar och fördes till sjukhus, men kunde inte räddas.

Lavinområdet var ca 200 m långt och 20 m brett. Vid brottkanten av lavinen var lutningen ca 38 grader och den genomsnittliga lutningen var ca 28 grader från brottkant till käglans nederkant. Det indikerar att lutningen i nedre delen var ganska måttlig.

Lavinfaran var vid tillfället graderad till 3 på en femgradig skala. Detta klassificeras som betydande risknivå. Vädret var molnigt och det blåste ganska kraftigt. Temperaturen hade stigit ganska mycket och var vid olyckstillfället +5 grader.

Klättrarna hade anlänt till Hemsedal kvällen innan och hade enligt Norges Geotekniske Instituts utredare inhämtat viss kännedom om lavinfaran i området. De hade inte med sig lavinutrustning (spade, sond och transeiver).

Detta var den sjunde dödsolyckan i lavin som involverat klättrare i Norge sedan 2001. I Sverige känner Säkerhetskommittén till en dödsolycka 1991 som inträffat i direkt samband med isklättring. Den inträffade i en rasbrant nedanför isklättring på Njulla nära Björkliden. Därutöver har Säkerhetskommittén noterat fyra döda i laviner, där svenska klättrare varit involverade. En mycket allvarlig olycka inträffade på Stora isfallet på Skartäive på 80-talet, dock utan dödlig utgång. Där har flera incidenter inträffat när sluttningarna ovanför isfallet släpper.

Reflektioner om att klättra under lavinrisk

Isklättrare som övergår från att klättra småisar i skogslandskap till att klättra större isar i fjällmiljö ökar sina risker betydligt. Du kan minska dina risker genom att skaffa dig grundläggande kunskaper om laviner och hur man undviker risker.

Några lättillgängliga riskindikatorer är om det nyligen förekommit laviner i området, om det förekommit vind som fraktar lös snö och packar den till flak, i fall det förekommit nederbörd de senaste dygnet, en temperaturstegring,

starkt solljus och / eller ljud av kollapsande snö. Lutningar från 35 till 45 grader är de mest riskabla för flaklaviner. Under 25 grader är laviner sällsynta. I Norge finns data att få om nederbörden på www.yr.no.

Mindre lättillgängligt, men viktigt, är att undersöka om det finns lager i snön som kan möjliggöra att laviner börjar glida. Ibland kan man ta reda på den allmänna lavinfarograden i området, t.ex. nära skidområden. Detta finns oftast i alpländerna. Flera av dessa riskfaktorer förelåg då olyckan i Hemsedal inträffade.

En värdefull metod att bedöma lavinrisken är att läsa av lutningsvinklar från topografiska kartor. Detta är oftast lättas från kartor i 1:50 000 och neråt. Vissa guideböcker innehåller även tips om var lavinfaran lurar. För isklättrare är det också viktigt att i förväg överväga och ge akt på sluttningarna ovanför isen och på nedstigningen.

I den utredning som gjordes av Norges Geotekniske Institutt står det också att den olycksdrabbade sannolikt skulle överlevt om han hade kunnat hittas inom 15 minuter. Detta skulle kanske ha varit möjligt om gruppen haft lavinutrustning.

Det tar flera år att bli bra på lavinkunskap men redan med lite kunskap kan man minska sina risker. Problemet är att de som är mest intresserade av dessa kunskaper också är de som är mest intresserade av att vistas i farlig terräng. Det svåra är att avstå!

Lästips:

Det finns flera bra källor på nätet och ett antal bra lavinböcker förutom de lavinkurser som erbjuds.

<http://www.slao.se/files/pdf/lavinfolder.pdf>

http://www.slf.ch/dienstleistungen/merkblaetter/MB_Achtung_Lawinen_E.pdf (den är på engelska, trots det tyska namnet på filen)

Bruce Jamieson: *Lavinssäkerhet*

Mårten Johansson: *Lavinboken*

Markus Landerø: *Skredfare*

Den norska utredningen av olyckan hittar du här: http://www.ngi.no/upload/Snøskred/Ulykkesrapporter/ulykker_2013_3jan_skogshorn.pdf

